חלק פרק אחד עשר סנהדרין צח.

מלכים יראו וקמו שרים וישתחוו אמר לו רבי אליעזר והלא כבר נאמר [1]אם תשוב ישראל נאום ה' אלי תשוב אמר לו רבי יהושע והלא כבר נאמר [2]ואשמע את האיש לבוש הבדים אשר ממעל למימי היאור וירם ימינו ושמאלו אל השמים וישבע בחי העולם כי למועד מועדים וחצי וככלות נפץ יד עם קדש תכלינה כל אלה וגו' ושתק רבי אליעזר ואמר רבי אבא אין לך קץ מגולה מזה שנאמר [3]ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל וגו' רבי [א](אליעזר) אומר אף מזה שנאמר [4]כי לפני הימים (האלה) [ההם] שכר האדם לא נהיה ושכר הבהמה איננה וליוצא ולבא אין שלום מן הצר [ב]מאי ליוצא ולבא אין שלום מן הצר רב אמר אף תלמידי חכמים שכתוב בהם שלום דכתיב [5]שלום רב לאהבי תורתך אין שלום מפני צר ושמואל אמר עד שיהיו כל השערים כולן שקולין אמר רבי חנינא אין בן דוד בא עד שיתבקש דג לחולה ולא ימצא שנאמר [6]אז אשקיע מימיהם ונהרותם כשמן אוליך וכתב [ג](בתריה) [7]ביום ההוא אצמיח קרן לבית ישראל אמר רבי חמא בר חנינא אין בן דוד בא עד שתכלה מלכות הזלה מישראל שנאמר [8]וכרת הזלזלים במזמרות א) וכתיב בתריה [9]בעת ההיא יובל שי לה' צבאות עם ממשך ומורט אמר זעירי אמר רבי חנינא אין בן דוד בא עד שיכלו גסי הרוח מישראל שנאמר [10]כי אז אסיר מקרבך עליזי גאותך וכתיב [11]והשארתי בקרבך עם עני ודל וחסו בשם ה' אמר רבי שמלאי משום רבי אלעזר בר"ש [ד]אין בן דוד בא עד שיכלו כל שופטים ושוטרים מישראל שנאמר [12]ואשיבה ידי עליך ואצרוף כבור סיגיך וגו' ואשיבה שופטיך [ה]אמר עולא אין [ו]ירושלים נפדית אלא בצדקה שנאמר [13]ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה אמר רב פפא אי בטלי יהירי בטלי אמגושי אי בטלי דייני בטלי [ז]גזירפטי אי בטלי יהירי בטלי אמגושי דכתיב ואצרוף כבור סיגיך ואסירה כל בדיליך ואי בטלי דייני בטלי גזירפטי דכתיב [14]הסיר ה' משפטיך פנה אויבך אמר ר' יוחנן אם ראית דור שמתמעט והולך חכה לו שנאמר [15]ואת עם עני תושיע וגו' אמר רבי יוחנן אם ראית דור שצרות רבות באות עליו כנהר חכה לו שנאמר [16]כי יבא כנהר צר (ו)רוח ה' נוססה בו וסמיך ליה ובא לציון גואל ואמר רבי יוחנן אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או כולו חייב בדור שכולו זכאי דכתיב [17]ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ בדור שכולו חייב דכתיב [18]וירא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע וכתיב [19]למעני אעשה אמר רבי אלכסנדרי רבי יהושע בן לוי רמי כתיב [20]בעתה וכתיב אחישנה זכו אחישנה לא זכו בעתה אמר רבי אלכסנדרי רבי יהושע בן לוי רמי כתיב [21]וארו עם ענני שמיא כבר אינש אתה וכתיב [22]עני ורוכב על חמור זכו עם ענני שמיא לא זכו עני רוכב על חמור אמר ליה שבור מלכא לשמואל אמריתו משיח על חמרא אתי אישדר ליה סוסיא [ח]ברקא דאית לי אמר ליה מי אית לך בר חיור גווני ר' יהושע בן לוי אשכח לאליהו דהוי קיימי אפיתחא דמערתא דרבי שמעון בן יוחאי אמר ליה אתינא לעלמא דאתי אמר ליה אם ירצה אדון הזה אמר רבי יהושע בן לוי שנים ראיתי וקול ג' שמעתי אמר ליה אימת אתי משיח אמר ליה זיל שייליה לדידיה והיכא יתיב אפיתחא [א] דקרתא ומאי סימניה יתיב ביני עניי סובלי חלאים וכולן שרו ואסירי בחד זימנא איהו שרי חד ואסיר חד אמר דילמא מבעינא דלא איעכב אזל לגביה אמר ליה שלום עליך רבי ומורי אמר ליה שלום עליך בר ליואי א"ל לאימת אתי מר א"ל היום אתא לגבי אליהו א"ל מאי אמר לך א"ל שלום עליך בר ליואי א"ל אבטחך לך ולאבוך לעלמא דאתי א"ל שקורי קא שקר בי דאמר לי היום אתינא ולא אתא א"ל הכי אמר לך [23]היום אם בקולו תשמעו שאלו תלמידיו את רבי יוסי בן קיסמא אימתי בן דוד בא אמר מתיירא אני שמא תבקשו ממני אות אמרו לו אין אנו מבקשין ממך אות א"ל לכשיפול השער הזה ויבנה ויפול ויבנה ויפול ואין מספיקין לבנותו עד שבן דוד בא אמרו לו רבינו תן לנו אות אמר להם ולא כך אמרתם לי שאין אתם מבקשין ממני אות אמרו לו ואף על פי כן אמר להם אם כך יהפכו מי מערת פמיים לדם ונהפכו לדם בשעת פטירתו אמר להן העמיקו לי ארוני שאין

כי למועד מועדים. אלמא יש קץ בדבר: **וככלות נפץ יד עם קדש.** כשתכלה תקומתם וחוזק ידיהם שהיתה נפוצה אילך ואילך גבורה ותועלת לפשוט אנה ואנה ואחר שתכלה גבורתם שיהיו שפלים למאד: **תכלינה.** אלו הגלות ויבא משיח כדאמרינן כי אזלת יד: **מגולה מזה.** כשתתן ארץ ישראל פריה בעין יפה אז יקרב הקץ ואין לך קץ מגולה יותר: **ר' אליעזר אומר מזה.** הפסוק כשתראה דאין שום אדם משתכר ואף שכר הבהמה לא נהיה והיינו כדאמרינן[ט] עד שתכלה פרוטה מן הכיס אין מעות מצויות בכיס: **שכר בהמה.** עבודת האדמה שהיא על ידי בהמה איננה: **וליוצא ולבא אין שלום.** אז יבא משיח: **[שלום רב].** והיינו וליוצא ולבא אלו תלמידי חכמים אותם שהיה דינם לצאת ולבא בשלום כדכתיב שלום רב לאוהבי תורתך אפילו להנהו אין שלום: **מן הצר.** מרוב הצרות. נ"א מיצר הרע: **שקולין.** שוין שער התבואה ויין רווחי' כדאמרינן[ט] חמישית שובע גדול. נ"א שקולין שוין שכולן יקרין: **כשמן אוליך.** שיהיו כולן קפויין וכיון שהם קפויין אין דגים נמצאין בהכה: **עד שתכלה מלכות הזלה.** שלא תהא להם שום שולטנות לישראל אפילו שולטנות קלה ודלה: **נטישותיו.** ענפים קטנים כלומר השרים והשופטים: **ותמו כשם השם.** כלומר שתבא להם גאולה ויחסו בצל שדי: **סיגיך.** תערובות שבך: **בדיליך.** המובדלים לראשי עם: **יהירי.** גסי רוח מישראל: **אמגושי.** פרסיים מכשפין שמצערין ישראל. במס' שבת (דף עה.) פלוגתא איכא למאן דאמר אמגושי חרשי ואיכא מ"ד גדופי עובדי כוכבים[י]: **גזירפטי.** שופטים עובדי כוכבים[כ] החובטין את ישראל במקלות: **ואצרוף כבור סיגיך.** רבים וגדולים בגסותם כשאצרוף ואסלקם ממך אזי אסירה כל בדיליך: **אמגושי.** הבדלים מיראת המקום: **סיגיך.** כמו רב דמתרגמינן סגי: **משפטיך.** כמו [ב] (צפניה ג) שופטיך: **פנה אויבך.** גזירפטי: **נוססה.** כמו (ישעיה י) כמסוס נוסס וכמו (שם נא) יאכלם סס. רוח המקום נוקבת ומכרכת אותן עם הגלות הבאות שאף הוא מתכוין להשמידם: **יירשו ארץ.** היינו גאולה: **עם ענני שמיא כבר אינש אתי.** במהירות: **וכתיב עני ורוכב על החמור.** כעני הבא על חמורו בעצלות: **סוסי ברקא.** סוס מסורק [ל]ומכוון ונאה שיש לי דנאה הוא שיבא על חמור. מגלגל היה. נ"א סוסיא בדקא סוס בדוק לרוץ: **בר חיור גווני.** כלום יש לך סוס בר מאה גוונין שחמור שלו כן הוא. במלתא בעלמא דחייה: **חיור.** מאה בלשון פרסי: **הפדון סוס.** שכינה היתה עמהם: **קול שלשה.** דשכינה הוה בהדייהו: **לדידיה.** למשיח: **בפתחא [מ]דקרתא.** נראה למורי לא בפתח העיר[נ] ממש אלא גן עדן הוא כנגד כל העולם וקאמר ליה דבאותו צד של גן עדן שכנגד פתח העיר[נ] משיח שרוי: **סובלי חלאים.** מנוגעים והוא נמי מנוגע דכתיב (ישעיה נג) והוא מחולל מפשעינו וכתיב (שם) חליינו הוא נשא: **כולהו.** מי שיש לו ארבע וחמש נגעים: **אסרי להו ושרו בחדא זימנא.** מתירין כל נגיעתן ביחד ומקנחין אותן ומחזירין וקושרין אותן: **ואיהו.** משיח: **שרי חד.** נגע ומקנחו וקושרו ואח"כ מתיר האחר. ועושה כן ואינו מתיר שני נגעים יחד דסבר אי בעי לי לצאת ולגאול את ישראל לא איתעכב כדי קשירת שני נגעים: **אמר ליה.** ר' יהושע למשיח לאימת אתי מר אמר ליה היום: **אבטחך לך ולאביך לעולם הבא.** דאי לאו צדיקים גמורין אתם לא הוה יהיב לך שלמא ולא הוה מדכר שמיה דאבוך: **היום אם בקולו.** של הקב"ה תשמעו: **השער הזה.** של עיר רומי שבעיר רומי היה אותו שער: **ואין מספיקין לבנותו.** פעם שלישית: **מי פמיים.** שירדן נובע ממנו כדתניא בבכורות (דף נה.) ירדן יוצא ממערת פמיים ומפרש התם שפיר: **העמיקו ארוני.** עשו לי קבר בקרקע עמוק: שאין

תורה אור

1. אם תָּשׁוּב יִשְׂרָאֵל נְאֻם יְיָ אֵלַי תָּשׁוּב וְאִם תָּסִיר שִׁקּוּצֶיךָ מִפָּנַי וְלֹא תָנוּד: ירמיהו ד א
2. וָאֶשְׁמַע אֶת הָאִישׁ לְבוּשׁ הַבַּדִּים אֲשֶׁר מִמַּעַל לְמֵימֵי הַיְאֹר וַיָּרֶם יְמִינוֹ וּשְׂמֹאלוֹ אֶל הַשָּׁמַיִם וַיִּשָּׁבַע בְּחֵי הָעוֹלָם כִּי לְמוֹעֵד מוֹעֲדִים וָחֵצִי וּכְכַלּוֹת נַפֵּץ יַד עַם קֹדֶשׁ תִּכְלֶינָה כָל אֵלֶּה: דניאל יב ז
3. וְאַתֶּם הָרֵי יִשְׂרָאֵל עַנְפְּכֶם תִּתֵּנוּ וּפֶרְיְכֶם תִּשְׂאוּ לְעַמִּי יִשְׂרָאֵל כִּי קֵרְבוּ לָבוֹא: יחזקאל לו ח
4. כִּי לִפְנֵי הַיָּמִים הָהֵם שְׂכַר הָאָדָם לֹא נִהְיָה וּשְׂכַר הַבְּהֵמָה אֵינֶנָּה וְלַיּוֹצֵא וְלַבָּא אֵין שָׁלוֹם מִן הַצָּר וַאֲשַׁלַּח אֶת כָּל הָאָדָם אִישׁ בְּרֵעֵהוּ: זכריה ח י
5. שָׁלוֹם רָב לְאֹהֲבֵי תוֹרָתֶךָ וְאֵין לָמוֹ מִכְשׁוֹל: תהלים קיט קסה
6. אָז אַשְׁקִיעַ מֵימֵיהֶם וְנַהֲרוֹתָם כַּשֶּׁמֶן אוֹלִיךְ נְאֻם אֲדֹנָי אֱלֹהִים: יחזקאל לב יד
7. בַּיּוֹם הַהוּא אַצְמִיחַ קֶרֶן לְבֵית יִשְׂרָאֵל וּלְךָ אֶתֵּן פִּתְחוֹן פֶּה בְּתוֹכָם וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי יְיָ: יחזקאל כט כא
8. כִּי לִפְנֵי קָצִיר כְּתָם פֶּרַח וּבֹסֶר גֹּמֵל יִהְיֶה נִצָּה וְכָרַת הַזַּלְזַלִּים בַּמַּזְמֵרוֹת וְאֶת הַנְּטִישׁוֹת הֵסִיר הֵתַז: ישעיהו יח ה
9. בָּעֵת הַהִיא יוּבַל שַׁי לַייָ צְבָאוֹת עַם מְמֻשָּׁךְ וּמוֹרָט וּמֵעַם נוֹרָא מִן הוּא וָהָלְאָה גּוֹי קַו קָו וּמְבוּסָה אֲשֶׁר בָּזְאוּ נְהָרִים אַרְצוֹ אֶל מְקוֹם שֵׁם יְיָ צְבָאוֹת הַר צִיּוֹן: ישעיה יח ז
10. בַּיּוֹם הַהוּא לֹא תֵבוֹשִׁי מִכֹּל עֲלִילֹתַיִךְ אֲשֶׁר פָּשַׁעַתְּ בִּי כִּי אָז אָסִיר מִקִּרְבֵּךְ עַלִּיזֵי גַּאֲוָתֵךְ וְלֹא תוֹסִפִי לְגָבְהָה עוֹד בְּהַר קָדְשִׁי: צפניה ג יא
11. וְהִשְׁאַרְתִּי בְקִרְבֵּךְ עַם עָנִי וָדָל וְחָסוּ בְּשֵׁם יְיָ: צפניה ג יב
12. וְאָשִׁיבָה יָדִי עָלַיִךְ וְאֶצְרֹף כַּבֹּר סִיגָיִךְ וְאָסִירָה כָּל בְּדִילָיִךְ: וְאָשִׁיבָה שֹׁפְטַיִךְ כְּבָרִאשֹׁנָה וְיֹעֲצַיִךְ כְּבַתְּחִלָּה אַחֲרֵי כֵן יִקָּרֵא לָךְ עִיר הַצֶּדֶק קִרְיָה נֶאֱמָנָה: ישעיהו א כה-כו
13. צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תִּפָּדֶה וְשָׁבֶיהָ בִּצְדָקָה: ישעיהו א כז
14. הֵסִיר יְיָ מִשְׁפָּטַיִךְ פִּנָּה אֹיְבֵךְ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל יְיָ בְּקִרְבֵּךְ לֹא תִירְאִי רָע עוֹד: צפניה ג טו
15. וְאֶת עַם עָנִי תּוֹשִׁיעַ וְעֵינֶיךָ עַל רָמִים תַּשְׁפִּיל: שמואל ב כב כח
16. וְיִירְאוּ מִמַּעֲרָב אֶת שֵׁם יְיָ וּמִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ אֶת כְּבוֹדוֹ כִּי יָבוֹא כַנָּהָר צָר רוּחַ יְיָ נֹסְסָה בוֹ: ישעיהו נט יט
17. וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר: ישעיהו ס כא
18. וַיַּרְא כִּי אֵין אִישׁ וַיִּשְׁתּוֹמֵם כִּי אֵין מַפְגִּיעַ וַתּוֹשַׁע לוֹ זְרֹעוֹ וְצִדְקָתוֹ הִיא סְמָכָתְהוּ: ישעיהו נט טז

מסורת הש"ס

א) [נ"ל אלעזר], ב) [מגילה י, ע"ש ונ"ע], ג) עיין רש"א בח"א, ד) [שבת קלט. ע"ש], ה) שבת קלט., ו) [הרמב"ם פרק י מהלכות מתנות עניים וכן בטור י"ד סי' רמז איתא ישראל וכצ"ל לתוכן ושביה בצדקה ודלא כמ"ש רש"א בח"א שנדחק בזה טובא בד"ה עד שילא שופטים מישראל וכו' ע"ש ברש לנוסחא שניה עדים נאמנים הרמב"ם וטור אמי' לספיר], ז) [גיר' הערוך גאזי דפלטי פי' סריסי ושוטרי השרים], ח) [עי' ערוך ערך דקל ועי' ערש"י דע"ז ל. ד"ה מי בערג וכו' בערג לשון פרס מסובת כמו סוסי בערג בחלק ע"ש], ט) [לעיל צז.], י) בס"א: מ"ד עובדי ע"ז, כ) בס"א: שופטי אומות העולם, ל) ומגוון. רש"ל, מ) נ"ל דרומי, נ) בס"א: רומי,

הגהות הגר"א

[א] גמ' אפתחא דקרתא. נמחק תיבת דקרתא ונ"ב דרומי: [ב] רש"י ד"ה משפטיך כמו (צפניה ג) נמחק צפניה ג:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' שנאמר וכרת הזלזלים במזמרות ואת הנטישות הסר כצ"ל:

מוסף רש"י

אי בטלי יהירי. ישראל המתייהרים בגלותית ומתלבשי יהירות כפרסים הללו, **בטלי אמגושי.** יבטלו מסיתים ומדיחים המשניאים אותנו (שבת קלט.). **אי בטלי דייני.** רשעים מישראל שמטין דין, **בטלי.** מעל ישראל, **גזירפטי.** נוגשי שוטרי עובדי כוכבים (שם). **סיגיך.** הם גסי הרוח שמגדלין עצמן, לשון ישגה מאד, ולאחר כך ואסירה כל בדיליך, אלו אותם המבדילים שונאי ישראל מן הקב"ה בשקריהם ובפתויהם (שם).

---

19. לְמַעֲנִי לְמַעֲנִי אֶעֱשֶׂה כִּי אֵיךְ יֵחָל וּכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא אֶתֵּן: ישעיהו מח יא
20. הַקָּטֹן יִהְיֶה לָאֶלֶף וְהַצָּעִיר לְגוֹי עָצוּם אֲנִי יְיָ בְּעִתָּהּ אֲחִישֶׁנָּה: ישעיהו ס כב
21. חָזֵה הֲוֵית בְּחֶזְוֵי לֵילְיָא וַאֲרוּ עִם עֲנָנֵי שְׁמַיָּא כְּבַר אֱנָשׁ אָתֵה הֲוָה וְעַד עַתִּיק יוֹמַיָּא מְטָה וּקְדָמוֹהִי הַקְרְבוּהִי: דניאל ז יג
22. גִּילִי מְאֹד בַּת צִיּוֹן הָרִיעִי בַּת יְרוּשָׁלַם הִנֵּה מַלְכֵּךְ יָבוֹא לָךְ צַדִּיק וְנוֹשָׁע הוּא עָנִי וְרֹכֵב עַל חֲמוֹר וְעַל עַיִר בֶּן אֲתֹנוֹת: זכריה ט ט
23. כִּי הוּא אֱלֹהֵינוּ וַאֲנַחְנוּ עַם מַרְעִיתוֹ וְצֹאן יָדוֹ הַיּוֹם אִם בְּקֹלוֹ תִשְׁמָעוּ: תהלים צה ז

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones

Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com